

OMILIE

DESPRE CELE PATRU VIRTUȚI GENERALE ȘI DESPRE MONAHICEASCA PETRECERE¹

Sfântul Calist I, Patriarhul Constantinopolului

Corpusul omiletic al Sfântul Calist I, Patriarh isihast al Constantinopolului² între anii 1350-1354 și 1355-1363, începe să fie cunoscut din ce în ce mai bine, pe măsură ce omiliile sale autentice

---

¹ Traducere după ediția lui C. Paidas, *An unedited discourse on the four cardinal virtues and on the monastic institution by Kallistos I, patriarch of Constantinople*, în „Byzantion”, Vol. 86, 2016, pp. 337-347. Ediție realizată în cadrul *Departamentului de valorizare a tezaurului patristic* al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, volum în curs de apariție la Editura Doxologia.

² Pentru o prezentare generală a vieții și operei patriarhului Calist I, vezi S. Eustratiades, *Ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κάλλιστος ὡς ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ*, în „Εκκλησιαστικὸς Φάρος”, Vol. 8, 1911, pp. 112-137; E. Kourilas, *Τὸ κέντρον τῶν ἀρχαίων ἡσυχαστῶν, ἡ Σκήτη τοῦ Μαγουλᾶ ἐν Ἀθῶν καὶ ὁ πατριάρχης Κάλλιστος ὁ Α΄*, în „Αγιορειτικὴ Βιβλιοθήκη”, Vol. 18, 1953, pp. 127-134, 199-207, 275-282; 19, 1954, pp. 15-22; P. Syrku, *K istorii ispravlenija knig v Bolgarii v XIV veke*, t. 1/1, *Vremja i žizn patriarcha Evfimija Ternovskago*, Sankt Petersburg 1898, Londra 1972², pp. XL-LXVII, 71-75; S. Papadopoulos, *Κάλλιστος ὁ Α΄*, în „Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία”, Vol. 7, 1965, pp. 264-265; E. Trapp, et al., *Prosopographisches Lexikon der Palaiologenzeit* 5, lema nr. 10434; D. Gonis, *Το συγγραφικὸν ἔργον τοῦ πατριάρχου Καλλίστου Α΄*, Atena, 1980, pp. 22-23 *et passim*; A.P. Kazhdan (ed.), *The Oxford Dictionary of Byzantium*, t. 2, art. „Kallistos I”, 1095; C. Hannick, *Patriarch Kallistos als Hymnograph*, în „Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik”, Vol. 40, 1990, pp. 331-348; H. Vourouzidis, *Ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κάλλιστος Α΄*, Serres, 2002; N. Papadimitriū-Doúkas, *Κάλλιστος Α΄ καὶ Ἅγιον Ὀρος*, în „Θεολογία”, Vol. 74, 2003, pp. 721-729; A. Delikari, *Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης*, pp. 31-63 *et passim*; Theologos, *Mitropolit de Serres și Nigrita, Ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κάλλιστος Α΄*, în volumul: *Eustathios de Monemvasia și Sparta*, Arhim. T. Lambrinakos, A. Anestidis (eds.), *Ἀντίφωνον τῷ μητροπολίτῃ Μεσσηνίας Χρυσοστόμῳ Θεμέλῃ*, Kalamata, 2006, pp. 205-226; C. Paidas, *Ψευδοπροφήτες, μάγοι καὶ αἰρετικοὶ στο Βυζάντιο κατὰ τον 14ο αἰώνα. Ἐπτὰ ἀνέκδοτες ομιλίες του πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Καλλίστου Α΄* [Κείμενα Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας 6], Atena, 2011, pp. 31-45 *et passim*; C. Paidas, *Sfântul Calist I, patriarhul Constantinopolului și disputa sa cu Nichifor Gregoras*, în *Sfântul Calist I, Patriarhul Constantinopolului, Omilii la Schimbarea la Față, împotriva lui Gregoras (Viața în Hristos. Pagini de Filocalie 6)*, Iași, 2017, pp. 11-23.

din vremea patriarhatului sunt publicate, întregind tabloul frământatului secol al XIV-lea cu elemente inestimabile. Deși au fost atent descrise, încă din 1980 de profesorul grec Dimitrios Gonis, într-o clasică teză de doctorat despre viața și opera patriarhului³, cele 52 de piese, aflate mai ales în două manuscrise athonite (*Hilandar 8* și *Stavronikita 62*, din secolele XIV-XV)⁴ au ajuns să fie scoase la lumină abia recent de profesorul de filologie clasică Constantin Paidas de la Universitatea Capodistriană din Atena.

Acesta a publicat până în prezent două volume și un număr de omilii disparate în diverse reviste sau volume colective internaționale de bizantinologie⁵. Un prim volum, intitulat *Falși profeți, vrăjitori și eretici în Bizanțul secolului al XIV-lea*⁶ a reunit: o omilie despre proorocii și învățătorii mincinoși (Cuvântul 37), una împotriva vrăjitorilor și vrăjitoarelor (Cuvântul 31) și alte 5 omilii antilatine. Acesta a fost urmat de un alt volum, în 2013, cuprinzând

³D. Gonis, *Το συγγραφικόν έργον τοῦ πατριάρχου Καλλίστου Α΄*, Atena, 1980, pp. 121-260.

⁴Omilia de față a fost editată după manuscrisele *Hilandar 8*, ff. 319-324 și *Sf. Pantelimon 1074*, ff. 202^v-206. Acest din urmă manuscris este o copie a lui *Hilandar 8*, datată 1895.

⁵*Editio princeps of an unedited dogmatic discourse against the Barlaamites by the patriarch of Constantinople Kallistos I*, în „Byzantinische Zeitschrift”, Vol. 105, 1, 2012, pp. 117-130 [reluat în C. Paidas, *Serta Byzantina. Συναγωγή Βυζαντινών Μελετημάτων*, Atena, 2014, pp. 261-285]; *Μία ανέκδοτη ομιλία Περι δανείου του πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Καλλίστου Α΄*, în B. Leontaritou, K. Mpourdara, E. Papagiannē (eds.), *ANTIKNHNSΩP. Τιμητικός τόμος Σπύρου Ν. Τρωιάνου για τὰ ὀγδοηκοστὰ γενέθλιά του*, Atena, 2013, pp. 1247-1262 [reluat în C. Paidas, *Serta Byzantina. Συναγωγή Βυζαντινών Μελετημάτων*, Atena, 2014, pp. 287-307]; *An Unedited Discourse on the Ignorance of the Holy Scriptures by the Patriarch Kallistos I*, în S. Efthymiadis, C. Messis, P. Odorico, I. Polemis (eds.), *Pour une poétique de Byzance. Hommage à Vassilis Katsaros [Dossiers byzantins 16]*, Paris, 2015, pp. 177-186; *Secular life's behaviours and debauchery among nuns. An unedited homily by the patriarch of Constantinople Kallistos I*, în *Зборник радова Византолошког института*, Vol. 52, 2015, pp. 343-357; *An Unedited Antirrhetic Discourse by the Patriarch of Constantinople Kallistos I*, în „Byzantinische Zeitschrift”, Vol. 108, 2, 2015, pp. 797-807; *An unedited discourse on the four cardinal virtues and on the monastic institution by Kallistos I, patriarch of Constantinople*, în „Byzantion”, Vol. 86, 2016, pp. 337-347.

⁶C. Paidas, *Ψευδοπροφήτες, μάγοι και αιρετικοί στο Βυζάντιο κατά τον 14ο αιώνα. Επτά ανέκδοτες ομιλίες του πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Καλλίστου Α΄* [Κείμενα Βυζαντινής Λογοτεχνίας 6], Atena, 2011 [volum în pregătire la Editura Doxologia].

9 omilii împotriva lui Nichifor Gregoras, pe care le-am publicat și în traducere română, cu puțin timp în urmă⁷.

Despre omilia de față nu se cunosc date de localizare cronologică și nu conține nici un indiciu interior care să ajute la aceasta. Cel mai sigur lucru este că ea a fost rostită într-o mănăstire⁸, poate chiar în una dintre mănăstirile capitalei, și poate chiar în perioada în care patriarhul este înlăturat de la tron și înlocuit cu patriarhul Filotei Kokkinos. Omilia face referire la „zgomotul și zarva vieții”, specifice mai degrabă mediului urban decât celui din mănăstirile retrase. Virtuțile sunt prezentate ca o condiție obligatorie pentru mântuirea fiecărui creștin, nu doar a monahului. De aceea, o practică a virtuților cardinale, morale (bărbăția, chibzuința, înfrânarea și dreptatea) este cerută tuturor, iar monahilor cu atât mai mult, de la ei fiind nevoie de multă osteneală, pentru a dobândi „viața îngerească”. Iar pentru aceasta trebuie, pe lângă virtuțile „introductive”, tot ansamblul lucrării practice, a nevoinței, care să-l conducă pe monah la contemplația celor zidite și la contemplația mai înaltă a celor cerești. Monahul astfel instruit, întărit în virtute și contemplație, este învățat și povățuit de îngeri și își va împlini scopul vieții sale, desăvârșirea.

Pr. Dragoș Bahrim

***

1. Cum se poate vedea, iubiți frați, în cazul virtuților cardinale, că sunt numite împătrite, după cum arată și numele lor, fiindcă aceste patru virtuți sunt: bărbăția, chibzuința, înfrânarea și dreptatea⁹ și fără această tetradă este cu neputință ca cineva să împlinească,

⁷C. Paidas, *Οι κατά Γρηγορά ομιλίες του πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Καλλίστου Α'* [Βυζαντινή Φιλοσοφία και Θεολογία 1], Atena, 2013, traduse și publicate în limba română în volumul: Sf. Calist I, Patriarhul Constantinopolului, *Omilii la Schimbarea la Față, împotriva lui Gregoras (Viața în Hristos. Pagini de Filocalie 6)*, traducere din greaca veche de Laura Enache, studiu de C. Paidas, ediție îngrijită de pr. D. Bahrim, Editura Doxologia, Iași, 2017.

⁸O arată aceasta și citarea explicită a Sfântului Ioan Scărarul, a cărui lucrare era cunoscută în epocă, în primul rând în mediile monahale.

⁹Cf. Platon, *Phaedo*, 69b 2-3; *Respublica*, 433, b8-c1; IV Mac. 1, 18; Înt. Sol. 8, 7; Sf. Grigorie de Nyssa, *In Canticum canticorum*, I, 3, GNO 6, p. 35; Evagrie, *Practicus*, 89, SC 171, pp. 680-682; Sfântul Ioan Gură de Aur, *In Epistolam ad Ephesios*, PG 62, 174 E.

firește, cursa virtuții, tot așa ar putea afla că stau lucrurile și în cazul celor ce au ales viață singuratică. Fiindcă dacă nu se va exersa cineva prin cele trei virtuți ale cinului călugăresc, sau, ca să zic așa, prin cele patru, mă refer la cele introductive, la făptuirea practică, și la contemplarea naturală a celor ce sunt, și la contemplarea mai înaltă, astfel încât, să fie cu totul afară din lume și afară din zgomotul și zarva vieții, este cu neputință să fie cu Dumnezeu. Căci cel ce a ajuns la o asemenea desăvârșire nu numai că devine egalul îngerilor, ci se aseamănă acestora ca unul care devine afară de trup și de povara lui.

2. Dar acolo, cele patru virtuți generale îl împodobesc bine pe om și înfrumusețează și înfățișarea exterioară a trupului și o schimbă la o stare mai frumoasă în felul următor: bărbăția îl arată încununat pe atlet și pe ostaș, chibzuința îl arată pe conducător înțelept și puternic, înfrânarea îl face pe cel înfrânat biruitor al plăcerilor, iar dreptatea îl face pe om imitator al lui Dumnezeu. Dar cele trei moduri ale virtuților monahale, ba chiar patru, cum am spus, iubiților, ne țin în siguranță și fără acestea e cu neputință să fim mântuiți, cum cred. Fiindcă cel ce vrea, cum am spus să călătorească pe a patra cale, prin împlinirea poruncilor, se aseamănă îngerilor și este păzit prin ocrotirea lor, pe aceasta pururea dorind-o, și așteptând-o, și nădăduind-o.

3. Prin urmare, dacă vrei, să vedem exact diferențele dintre acestea și să le aflăm pe cât posibil, ca să cunoaștem pe care treaptă și pe ce loc stau, dând bun folos duhovnicesc celor ce le-au dobândit bine. „Cel ce se ostenește fără scop, sărăcește deplin”¹⁰. Așadar, cei care vor să alerge cursa începătorilor fără lenevire, cu ușurință vor înainta în făptuirea practică. Iar cei ce parcurg făptuirea practică, vor deschide fără împiedicare ușa contemplației naturale a ființelor și vor trece la vederea și contemplarea duhovnicescă. Fiindcă puii păsărilor și zburătoarelor, de cum încep să le crească aripile, îndată încep să zboare măsurat deasupra pământului înotând în aer ca peștii în ape, dar când le cresc aripi puternice, nu numai că părăsesc cuibul, ci și zboară înalt în văzduh.

---

¹⁰ Sfântul Ioan Damaschin, *Dialectica sive Capita philosophica (recensio fusior)*, 2, PTS 7, p. 55.

În același chip vei afla și pe cei ce înoată în contemplația ființelor prin lucrarea poruncilor și pe monahii care au ajuns la contemplația cea după minte până ce se vor înălța până la cea mai înaltă culme prin înălțimea contemplației. Căci atunci se vor arăta ușori și imponderabili, precum puii de pasăre, înnoiți prin Duhul Sfânt, după cum se spune: *Înnoi-se-vor ca ale vulturului tinerețile mele*¹¹. Căci așa cum vulturul se înnoește lepădând penele cele învechite, și se face iarăși ca un pui, tot așa și noi, scuturând toată murdăria și întinăciunea cea lumească și pe *omul cel vechi*¹², *ne vom îmbrăca în cel nou, cel înnoit după chipul Ziditorului*¹³, când prin virtutea făptuirii practice, când prin lucrarea minții.

4. Căci noi, fiind ființe îndoite, negreșit și curățirea noastră trebuie să fie îndoită potrivit marelui Ioan, învățătorul muntelui Sinai. Căci zice că „unii își micșorează patimile, alții psalmodiază, stăruind mult în aceasta, iar alții ațintindu-și mintea la contemplație înaintează în adânc, după chipul scării”¹⁴. Dar ca să ne înalțe pe noi la înălțimea nespusă a virtuților zice „să se caute înaintarea” și, iarăși, „cel ce înaintează, să înainteze în Domnul”¹⁵. Dar ce vi se pare iubiți frați, că înseamnă „să se caute înaintarea” sau „cel ce înaintează, să înainteze în Domnul”? Oare se interesează numai de claritatea cuvântului sau urmărește împlinirea lui cu făptuirea? Căci „cuvântul simplu nu poate să folosească”¹⁶, fiindcă făptuirea este mai mare și mai clară decât cuvântul. Așadar „să se caute înaintarea” pe cât posibil. Cum anume? Prin virtutea practică. Fiindcă „făptuirea sfârșește în contemplare”¹⁷ și fiindcă celor mai iraționali făptuirea le este mai ușoară, iar celor mai raționali, contemplația, nu numai cea prin meditarea Sfințelor Scripturi¹⁸, ci și prin lucrarea continuă a minții.

---

¹¹ Ps. 102, 5.

¹² Rom. 6, 6; Col. 3, 9.

¹³ Col. 3, 10.

¹⁴ Sfântul Ioan Scărarul, *Scala paradisi*, 27, PG 88, 1105 C-D.

¹⁵ Sfântul Ioan Scărarul, *Scala paradisi*, 27, PG 88, 1105 D.

¹⁶ Sfântul Anastasie Sinaitul, *Quaestiones et responsiones*, 3, CCSG 59, p. 9.

¹⁷ Sfântul Grigorie de Nazianz, *Contra Julianum imperatorem* 1 (orat. 4), SC 309, p. 270; *De dogmate et constitutione episcoporum* (orat. 20), SC 270, p. 82.

¹⁸ Cf. Sfântului Ioan Gură de Aur, *In Genesim*, PG 53, 342; *In Epistolam I ad Timotheum*, PG 62, 565; *De patientia et de consummatione huius saeculi*, PG 63, 937.

5. Căci cine, spune-mi mie este cel ce poate să-și micșoreze pa-timile și nu înaintează la contemplare cu ușurință prin curățire, cum spune Grigorie, cel cu numele teologiei, mintea cea priveghe-toare, că: „unul admiră pe Cel necuprins, și, admirând, Îl dorește, dorind, se curățește, curățindu-se, devine de un chip cu Dumne-zeu?”¹⁹ Cine iarăși se îndeletnicește cu psalmodia și nu se îndul-cește cu dragostea de Dumnezeu, potrivit dumnezeiescului David? *Cât de dulci sunt cuvintele tale gâtlejului meu, mai mult decât mierea în gura mea!*²⁰ Iar a „înainta în adânc”, iubiților, este înaintarea celui ce înaintează cu înaintare în Domnul, adică a celui ce a biruit trupul prin duhul și care a devenit în întregime duhovnicesc. Dacă con-templativul, ajunge prin duhul sfânt la o asemenea ieșire din sine și se schimbă cu schimbarea cea bună cu adevărat, strigă împreună cu Pavel, zicând: *O, adâncul bogăției și al înțelepciunii și al științei lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecățile Lui și cât de nepătrunse căile Lui!*²¹

6. Ai văzut cum păstorul poruncește tuturor „să caute înainta-rea” numaidecât prin virtutea făptuirii practice²²? Prin urmare, as-cultă ce zice în altă parte: „șezând la înălțime, păzește-te, dacă și știi”²³. Pare că acest dumnezeiesc bărbat se contrazice cu sine, fi-îndcă acolo a amintit de „adânc”, iar aici de „înălțime”. Dar nu este așa. Căci chiar dacă ți se pare că cele două înțelesuri sunt diferite, cugetul este unul, adică al înălțimii și al adâncului, și ambele tind spre același scop. „Căci așa cum străjerul urcând în strajă șade la înălțime și scrutează adâncimile, calea trecătorilor sau atacul tâl-harilor, ca nu cumva aceștia să vatăme strugurii viei sau ogoarele și țarinile”²⁴, tot așa și mintea care stă de strajă șade în partea con-ducătoare a sufletului și este condusă de energia dumnezeieștii lumini la înălțimea contemplației lui Dumnezeu. Și fiind acolo în întregime și scrutând adâncimile prin vederea curată pe care o oferă înălțimea, vede pe tâlharii cei înțelegători și „stricători de

¹⁹ Sfântul Grigorie de Nazianz, *In theophania (or. 38)*, 7, SC 358, p. 116; *In sanc-tum pascha (orat. 45)*, PG 36, 628 A.

²⁰ Ps. 118, 103.

²¹ Rom. 11, 33.

²² Cf. Sfântului Ioan Scărarul, *Scala paradisi*, 27, PG 88, 1105 D.

²³ Cf. Sfântului Ioan Scărarul, *Scala paradisi*, 27, PG 88, 1100 B.

²⁴ Cf. Sfântului Ioan Scărarul, *Scala paradisi*, 27, PG 88, 1105 B.

suflet, adică pe demoni”²⁵, ca nu cumva ascunzându-se, să sară înăuntru și să pătrundă *prin ferești*²⁶, adică prin simțuri și, astfel, *cetatea lui Dumnezeu*²⁷ să le fie ușor de prins. Căci țarina și ogorul este socotită inima omului care privește pururea la Dumnezeu, iar strugurii pârguiți, vei înțelege mișcările cugetului aceluia, cum spune Solomon, *pomeții feței tale ca două jumătăți de rodie*²⁸ sau în-suși mănunchiul virtuților.

7. Căci așa cum albinele culeg mierea și fagurele din flori, când au cules de ajuns, nu își fac zborul drept din pricina greutateii hranei, ci zboară puțin în cerc până ce ajung la înălțime și apoi se îndreaptă spre stup pe drumul drept, tot așa se întâmplă și în cazul făptuirii virtuții celor ce se împărtășesc bine de ea. Căci aceștia, adunând mănunchii virtuților se înalță în cerc la înălțimea contemplației. Așadar, să vedem, dacă vreți, la ce măsură și pe ce treaptă stăm acum în cursa nevoinței, când o săvârșim pe ea, de ce anume ne-am lepădat sau cum am păzit cele făgăduite de noi înaintea lui Dumnezeu și a sfinților lui îngeri sau și înaintea oamenilor, ca și cum am sta înaintea înfricoșătorului Lui Scaun de Judecată. Căci nu numai că ne-am scuturat de zarva zgomotelor vieții, ci și însăși „voile noastre”²⁹ le-am tăiat pentru canonul și rațiunea ascultării și supunerii, ca unii care ne-am răstignit împreună cu Hristos, neavând nicidecum cuget trupesc, ca unii care ne supunem lui Dumnezeu și nu oamenilor.

8. Și dacă acestea așa sunt, iubiților, și noi ne comparăm cu îngerii prin această petrecere monahală, care este tulburarea și zgomotul, care este împrăștierea și starea? Oare nu vom fi, dacă vom vrea, cuvioși? Oare nu sfinți? Oare nu îngeri, prin venirea îngerilor înțelegători și prin această înaltă petrecere a dumnezeieștii și îngerestii schime? Căci aceia sunt deplin priveghetori, fiindcă prin fire au fost zidiți netrupești. Dar noi, materialnici fiind, din pricina înrudirii cu îngerii, încingem și noi acest „acoperământ al

²⁵ Sfântul Nil al Ancyrei, *Epistulae*, PG 79, 3, 303; cf. Sf. Calist I, *Homilia III contra Latinos*, 4, ed. C. Paidas, *Ψευδοπροφήτες, μάγοι και αίρετικοί στο Βυζάντιο κατά τον 14ο αιώνα*, Atena, 2011, p. 240.

²⁶ Cânt. 2, 9.

²⁷ Ps. 86, 3.

²⁸ Cânt. 4, 3; 6, 7.

²⁹ Sfântul Ioan Scărarul, *Scala Paradisi*, 2, PG 88, 657 A; 27, PG 88, 1101A.

trupului”³⁰ cu lucrarea inteligibilă a sufletului prin ochiul priveghetor. Și aceia nu încetează să cânte cântarea trisaghionului³¹, iar noi, egalându-i pe aceștia, atât cât ne este cu putință, încât nu numai cântăm, ci și mărturisim la miezonoptică judecățile dreptății lui Dumnezeu, potrivit dumnezeiescului David³², chemând și așteptând mântuirea Lui. Aceia fiind întemeiați pe dragostea lui Dumnezeu își ațintesc ochiul la tronul stăpânesc și de acolo primesc lumina și descoperirile Duhului, dar noi, prin lucrarea cea după minte întăriți neclintit și nezdruincinat, în mod inteligibil, nu ne desprindem ochiul sufletului de acolo, ca unii care am primit de la El *după asemănarea*³³ și care avem înrudirea cu El. Dar acelora, adică îngerilor, nu le vine nici o pizmă, cearta se depărtează de la ei, invidie nepotrivită nu este prezentă între ei, înălțimea rangurilor și lupta pentru întâietăți nu-și au locul, ci toți deopotrivă stând în jurul tronului stăpânesc, toți laolaltă cântă cântarea trisaghionului³⁴ din guri fără de tăcere.

9. Prin urmare, lepădând toată trândăvia trupească, alergați cu suflet și inimă priveghetoare și imitați pe îngeri prin lucrarea fermă a poruncilor. Nu dați înapoi voi, cei care ați micșorat patimile prin nevoiță aspră și cei care ați uitat cele dinapoi, tinzând spre cele dinainte – căci aceasta ne dă nouă sfințenia sufletului – iar cei ce v-ați întărit în psalmodie nu vă împuținați în aceasta pentru curățire, și cei care ați îmbrățișat făptuirea practică țineți-vă de ea și adunați ca o albină toate cele mai bune și cei ce vă ocupați cu contemplația și cei ce vă asemenați îngerilor prin partea inteligibilă și nematerialnică în mod treimic, ca să zic așa, și aceștia lăudați pe Dumnezeu prin cele trei părți ale sufletului³⁵. Și acestea vi le spun ca să nu pregetați să vă sârguiți, vă rog. Dacă vei căuta cele ale începătorilor, iată, deja ai ajuns la limanul cel neînvinforat. „Căci mai înainte de a merge, a și ajuns”³⁶, potrivit dumnezeiescului Ioan, acropola monahilor.

³⁰ Sfântul Grigorie de Nyssa, *Contra Eunomium*, III, 4, 24.

³¹ Cf. Is. 6, 3.

³² Cf. Ps. 118, 62.

³³ Fc. 1, 26.

³⁴ Cf. Is. 6, 3.

³⁵ Cf. Aristotel, *Topica*, 133a, 31-32.

³⁶ Sfântul Ioan Scărarul, *Scala Paradisi*, 25, PG 88, 996 A.

10. Prin urmare, fraților, pentru ce mai cutreierăm încă acest pământ, ocupându-ne cu aceste lucruri materialnice? Pentru ce mai privim către cele pe jos târâtoare, care sunt ca praful și ca pleava împrăștiată și vânturată de vânt? Mai degrabă trebuie să ne întoarcem noi către cele nesticăcioase și cerești, ca să ne asemănăm îngerilor. Acolo ne este petrecerea noastră³⁷. Căci prin aceștia ne aducem rugăciunile noastre la Dumnezeu. Prin ei primim descoperirile dumnezeiescului Duh, prin ei primim lumina-rea, prin ei iarăși suntem păziți, alergând ei împreună cu noi, pe cât posibil, și săvârșind dumnezeiasca lor slujire. Dar când și noi, prin puterea Duhului, vom birui trupul³⁸, cum spune însuși cuviosul Pavel, atunci și aceștia ne vor vorbi nouă inteligibil mai cu po-gorământ cuvântul lăuntric al minții, fiindcă de la ei, cum am spus, primim dumnezeieștile taine.

11. Pentru aceea, iubiți frați, să alergăm în această întrecere a îngerștii petreceri și rânduiei, lepădând mânia și pofta cea rea, din care crește toată negura, și confuzia, și furtuna gândurilor rele, pentru ca să fim aflați liberi nu numai de orice slavă deșartă și grijă lumească, ci să dobândiți și fericita și nemuritoarea aceea desfătare, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine toată slava în veci. Amin.

Traducere din greaca veche de Laura Enache

---

³⁷ Filip. 3, 20.

³⁸ Cf. Gal. 5, 17.